Medinai Hírmondó

KÜLÖNSZÁM

„A jövőnk elkezdődött! Együtt tervezünk és cselekszünk!”

MEDINA KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATÁNAK INGYENES KIADVÁNYA 2015. július

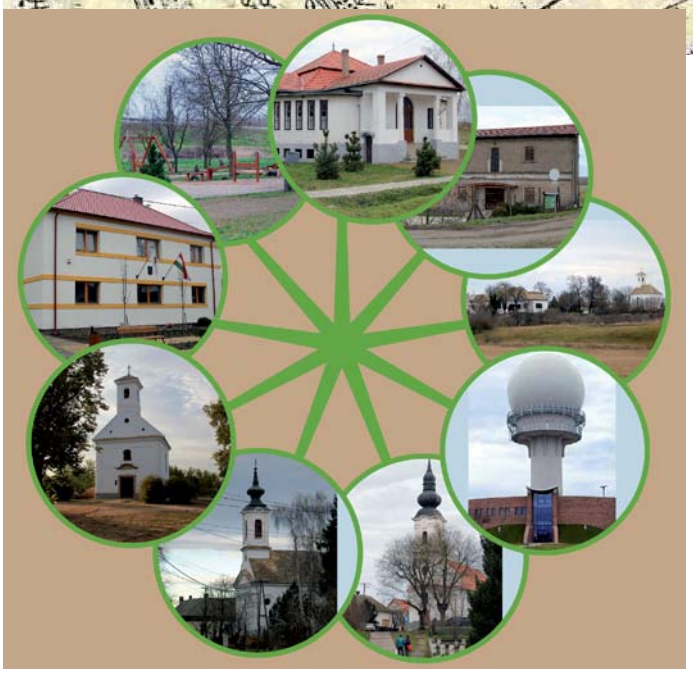

250 éves a medinai elemi iskolai oktatás

(1765. augusztus 29. -2015. augusztus 29.)

Sokat szenvedett a medinai iskolai oktatás, mert a 70-80-as években „tiltólistára” került a falu, s párthatározat mondta ki, hogy nem fejleszthető, építkezési tilalom kötötte gúzsba az embereket.

A téesz megszüntetése következett, holott igazán jó földekkel e község rendelkezett.

Ez utóbbi éppen úgy sikerrel járt, mint az iskola szétszedése. A felsős gyermekek mehettek a központnak kijelölt szomszédba, sőt, hetes iskolai kollégiumokba! Sok lobbizás árán megmaradhatott az alsó tagozat, mert hát „borkorrupcióval” már ekkor is el lehetett érni egy-egy jóváhagyó pecsét lenyomatát.

(Folytatás a 2. oldalon)

Medina Község Önkormányzata • Cím: Medina, Kossuth u. 59. • Tel./fax: 74/434-010
E-mail: rendezveny@medinafalu.hu • www.medinafalu.hu

250 éves a medinai elemi iskolai oktatás

(Folytatás az 1. oldalról)

Pedig az addigi összevont osztályokból is kinevelődtek még ma is dolgozó orvosok, ügyvédek, pedagógusok, mezőgazdasági mérnökök, meg az a soksok becsületes ember, akik sok szorgalommal mindig kihúzták az ország szekerét, ha megragadt a pocsolyában.

A minőségi szakmai munka évszázadokkal előbb kezdődött.

A török kiűzését követően nagyon lassan tért vissza a sarjadó élet, majd a 30. év elteltével készült (1715) összeírás szerint Tolna megye 33 lakott települése között említi az akkori Medinát, ahol 10 rác és 8 magyar család lakik.

Egyre jobban sokasodnak az új otthont keresők. A Sárvíz közelsége, a rétek dús füve, a termékeny föld, a lankás domboldalak töröktől örökölt szőlője csalogatta az embereket a jobb jövő reményében.

Még fél évszázadnak kellett eltelnie ahhoz, hogy az egyre jobban megbékélő és magára találó lakosság éledő faluszervezete olyan döntést hozzon, hogy az apák nyomdokába lépő utódok iskolai oktatását megszervezze, és a gyarapodó falu életében ez legyen a legfontosabb feladat.

Ekkor következett az 1765-ös esztendő, hogy a falu beadványban kérje a Bonyhádon ülésező nagytekintélyű megyegyűléstől az „iskolamestert megtartó hozzájárulást"! „A nemes lelkű gyülekezet" a kérés fontosságának megfelelően döntött, s még a nyáron, augusztus 29-ével meg is adta a működési engedélyt.

A falu első tanítója, Bitskei István, aki egyben nótáriusként is tevékenykedett.

Az 1767-es Urbánium már 78 családnevet említ, 64 magyar, 13 szerb és 1 német.

1771-ben Andics Márton iskolamester 25 nebulót oktat.

Hat évre rá elkészült a szerbek iskolája, itt Teodorovics Konstantin 10 gyermeket nevel.

A számbelileg gyorsan gyarapodó falu mintha elébe ment volna az 1777-es első magyar közoktatási programnak, mert egy megjegyzésben olvasható, hogy „a gyerekeket zsenge koruktól kell formálni", és a faluban kötelezően írják elő, hogy „a 6-12 év közöttiek látogassák az iskolát, mert amelyik szülő kellő szigor híján ez ellen vét, úgy büntetést érdemel, amely átválható az iskola érdekében végzendő közmunkára." Ugyanez a helyi törvény igyekszik biztosítani az iskolamester részére az anyagi és erkölcsi megbecsülést!

Az első református iskola

Írás tanúskodik arról, hogy a medinai református tanító jövedelme 58,78 forint és dénár, a szerb tanító fizetése 34,50 forint és dénár. Ezek a jövedelmek négy helyről csöpörésztek:

1. A tanítói párbér: A hívek által biztosított pénzbeli és természetbeni adomány, mely lehetett búza, árpa, kukorica, bor, széna…, stb. A tanítónak volt lehetősége a gazdálkodásra, a lakás szomszédságában ott voltak az istállók, az ólak.

2. Telekjövedelem (fundus): A tanító és családja fenntartására kimért, meghatározott nagyságú tanítói szántó, tanítói rét, valamint a lakást szegélyező, sokszor tetemes kiterjedésű kert. A tanítót választották. A befogadóktól függött, hogy a kapott illetményföld megművelését teljes egészében, vagy csak részben átvállalja az egyházközösség. Az iskolába igyekvő gyermekek naponta egy-két darab fát vittek kötelezően a tanítói lak és az osztályterem fűtésére. Medinán „divat" volt a jelképes jövedelem. Amikor az iskolamester földet nem kapott, helyette előre meghatározott mennyiségű pénzt, gabonát, szénát, fát, bort, sót és egyéb terményt adtak a hívek.

3. Stólajövedelem: A hívek fizettek a lelkésznek és a kántori feladatokat ellátó tanítónak a szolgáltatott egyházi szertartásokért. Mindennek előre meghatározott ára volt, amit leírva a templom bejárata közelében ki is függesztettek, hogy a harangozó, vagy a kántor kellő tájékoztatást tudjon adni az érdeklődőknek. Néhány példa: keresztelő 5 dénár, esketés 25, anyaavatás 5, házassági hirdetőlevél kiállítása 5 dénár. Külön bevételnek számított a napi háromszori harangozásért begyűjtött összeg, amit az iskolamester végzett.

4. Didactrum: Csak a tanítónak járó pénz, amit a gyermekek oktatásáért kapott havonta, félévente, évente. Ez a meghatározott összeg akkor is járt, ha a gyermek hiányosan látogatta az iskolát. Évente 60-80 dénár közötti összeg.

1831-ben az elöljáróság hatályba léptette azt a törvényt, miszerint: „Tanító, tanítók csak azok lehessenek, akik tudnak magyarul! Isten igéjének hirdetése csak magyarul légyen!"

A gyerekekkel való törődést a tanító és a pap mindenkori hozzáállása nagyban befolyásolta. Egy-egy jó összetételű elöljáróság, a képzett, írástudó jegyző nagyot lendített a falu kulturális életén. Tekintettel arra, hogy Medina falu felekezeti megosztásában mindig a református volt túlsúlyban, így az övék volt a teher a haladást és a művelődést illetően.

(Folytatás a 3. oldalon)

250 éves a medinai elemi iskolai oktatás

Iskolások az 1930-as évkből

(Folytatás a 2. oldalról)

„1853. január 8-án Kováts Sándor nevezetű árvagyermek felvétetett az iskolába. Fizet érte az eklézsia kasszája a mesternek honoráriummal, aki tanittya, legközelebb tavaszkor 8 forint 30 krajcárt."

Egyéni emberek között is voltak támogatói az oktatásnak: 1900-ban Csontos István 1 telket, míg Bonnyai István 100 koronát hagyományoz az egyházra azzal, hogy „haláluk után az összeg az egyház tulajdona légyen, s ezek kamattya mindenkor a szegény, rászoruló tanulók ruházatának felújítására és tankönyveinek segélyezésére fordíttassék!"

„Egy régi ház már lebontatott" - utal a valamikori református iskolára. A mai értékelés szerint csak arra volt jó, hogy nem esett a fejükre az eső. Döngölt földből, vályogból a falak, nádazott tető, földes tanterem, mindenütt aprócska ablakokkal. Egyetlen iskolamester irányítja a tanítás folyamatát, az első osztálytól a hatodikig, egyetlen tanteremben. Az osztályok létszáma változó, legtöbbször 50 és 70 fő között mozgott.

Gyermekkorom öregjei mondogatták: „a tanító mégis beléjük verte az egyszeregyet, az imádságokat, az olvasást, meg a viselkedést, mert a nádpálca ott volt az asztalon, és a rosszalkodók glottgatyáján hamar csattogtak a fenekesek." A nagyoknak kötelező volt a kicsikre vigyázni. Az osztályba érve azonnal mondták a „kisegyszeregyet", váltakozva az imádsággal. Mindegyiknek megvolt a szólamfelelőse, ő vigyázta, hogy ki nem kellő odafigyeléssel gyakorol. Úgy mondták, hogy a hat osztály elvégzése után mindenkiből „tanult ember lett"!

Bármennyire is gyötrelmes volt az iskolai oktatás és annak körülményei, fontosságát mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a reformátusok lelkésztartási engedélyt csak 22 esztendőre rá kértek, vagyis 1787-ben! A szerbek ugyan lélekszámban mindig kevesebben voltak, de nagy tiszteletben tartották papjukat és mindenkori tanítójukat. A családok gazdaságilag jó erőben voltak, földművelők, legtöbben lovakkal szántottak, vetettek. Nem volt gond az értelmiségiek eltartása. A reformátusság lélekszámban nagyobb közösséget képviselt, már a kezdetektől nagyobb terhet is cipelt a vállán, az iskolai oktatáson kívül a művelődés szervezését is magára vállalta. Református pap volt a valamikori olvasókör kezdeményezője, ami néhány száz taggal egészen az ötvenes évek elejéig működött, s a mai napig meglévő Művelődési Házat is pap kezdeményezte, ahol színi előadások, bálok voltak. A csoportos kirándulások és az első közkönyvtár megszervezése is ide tartozik.

Fordulat a háborút befejezően következett be. 1944. december 18-án a medinai szerb iskolában megindult az orosz nyelv oktatása.

A grófi birtok és az idegen kézben lévő földterületek felosztása tette lehetővé a földdel foglalkozó gyakorlati oktatás elkezdését. A medinai görögkeleti szerb hitfelekezeti népiskola kérvénye a Földigénylő Bizottsághoz, hogy „az iskola részére 800 négyszögöl gyakorlóterületet utaljanak ki, mert a Tanterv előírja a mezőgazdasági gyakorlati oktatást!"

(Folytatás a 4. oldalon)

250 éves a medinai elemi iskolai oktatás

(Folytatás a 3. oldalról)

Az „Országos Földbirtokrendező tanácsnak Budapestre, hogy a medinai református iskola részére tanterem és lakás céljára a gr. Apponyi féle tisztilakást engedjék át. Az iskolának egy tanterme van, a növendékek létszáma 65, ez egy második számú tanítói állás megszervezését tette szükségessé". (1946. június 4.)

Megtörténtek az államosítások, a felekezeti iskolákból Állami Általános Iskola lett, és egy fedél alatt, a grófi kastélyban kapott minden iskolás helyet. Közben tanácsi határozatok születnek, mert „az elemi iskola úgy fog elérni megfelelő szintet, hogy a mai tanítóság létszámát három főről négyre emelni szükséges." (1951. január 6.) A villanyáram bevezetését azonnal meg kellett kezdeni, mert tanítóhiány miatt délután is lesz tanítás. (1952. március 10.)

Viszont csak 1954. február 10-én jutott valakinek az eszébe, hogy „Dózsatelepen" szükségessé vált egy mélyfuratú kút megépítése, hogy a diákság egészséges vízhez jusson, eddig egy nyitott közkútból kapták a vizet.

1954. július 14-én VB. határozat született, hogy „ki kell szélesíteni a kultúrforradalmat és egy-egy ünnepélyes alkalomkor a tanulóifjúság jelesei köszöntsék azokat a dolgozókat, akik az állammal szembeni beszolgáltatási kötelezettségeiknek 100 százalékosan, vagy még azon felül is eleget tettek."

Az iskolásokra folyamatosan szükség van: „Sió menti partszakaszon epreskertet óhajtanak létesíteni. Minél többen menjenek könyvtárba, s a kölcsönzött könyvekből a szüleiknek olvassanak fel, hogy milyen módszerekkel dolgoznak a Szovjetunióban."

„A VB. örömmel veszi tudomásul, hogy az iskola nyolcadikosai a tanítókkal közösen tablót készítenek, melynek árát a vasgyűjtésből kapott pénzből egészítsék ki."

Az iskolában énekkart kell szervezni, hogy a kiválóan gazdálkodókat a hangszórón keresztül dicsőítő nótákkal lehessen köszönteni.

A medinai iskolát osztottá kell tenni, ezért Szőlőhegyről kezdetben a felsősöket, majd a kicsiket is be kell hordani a faluba. Ezért a község egy pár lovat vásárolt.

1954. február 17: A felső tagozatban a következő tanévtől csak tanári oklevéllel rendelkező pedagógus taníthat. Jöttek szakos nevelők, fiatal alsós tanítók. Meg is indult minden szépen, helyrerázódott az iskola. Végül is lett villany, a közelben mélyfuratú kút, idővel napközis foglalkozás is bevezetésre került.

Majd változás megint, amikor a falu megkapta a maga bélyegét, hogy „nem fejleszthető település". A sorvasztásra ítéltek sorában az iskolán csattant először az ostor. Az igazgató a szomszéd községben lett vezető, vitte magával a felsősöket. Amelyik család akarta, „hétközibe" is adhatta a gyermekét. De annyi minden erőltetett, az embertől idegen elgondolások idővel semmivé lesznek, de addig is vannak szenvedők, akik nehezen viselik. Lehetővé vált a kisgyermek és a nagyfiú más iskolába íratása is, néhányan szabadon választottak. A medinai alsós iskola, ha néha vegetálva is, de a mai napig fennmaradt! Összevont 1-3 és 2-4. osztályokkal és délutános napközivel működik. Még él!

Ennek köszönhető, hogy most, augusztus utolsó napjaiban a 250 esztendőt megélt iskolánkra gondoljunk sok szeretettel, amilyen szeretettel és odaadással oktattak, neveltek nevelőink!

Iván napi koszorú

Bódai Mihály, falunk valamikori krónikása nagyon szomorú eseményről készített feljegyzést: 1828. június 24-én hatalmas jégverés érte a határt és a falut. Leverte a házak tetejéről a zsuppot, a nádat, sok madár elhullott, a Sióban sok volt az elkábult, elpusztult hal. Az idő letarolta az aratás előtt álló gabonát, s hajdinát voltak kénytelenek vetni, s az abból sütött kenyéren éltek egy esztendeig. A búsan, sírva, nagy bánatban határt járó, szemlélődő emberek csak az apró, sárga színű virágot találták épségben, mert az ellenállt a borzalomnak. Azóta készül e virágból a koszorú a hála jeleként.

Medinán a szerb házakat koszorú díszíti. Régebben az a szokás járta, hogy a lányok és a fiúk indultak a mezőre virágot szedni. Rá is találtak a hosszú szárú, sárga szirmú növénykékre. Amikor bőségesen szedett mindenki, otthon kör alakú koszorút kötöttek, fontak belőle, melyet a lakóház utcai részének falára akasztottak Szent Iván ünnepének előestéjén. Ez az Iván napi koszorú azokat a házakat díszíti, ahol a lakók pravoszláv vallásúak. Egy éven keresztül marad a kiakasztás helyén.

Az emlékezők szerint a koszorúnak kultikus jelentősége van, mert a lakók abban bíznak, hogy a házba nem vág a villám, s minden más elemi csapástól óvja, védelmezi az embert és az anyagi javakat.

A koszorúnak használt Szent Iván virágát újabban néhány rózsaszállal, sokáig viruló szalmavirággal „tömítik", hogy ékesebb legyen. A kötéssel úgy kellett elkészülni, hogy este hat óra előtt a helyén legyen.

Egy év elmúltával a Nap szítta, Nap szárította virágokat nem volt szabad eldobni, elégetni, hanem apró darabokra zúzva a jószág alomjára szórták, hogy esztendőn át szálljon rájuk a védelem, s ne tizedelje valamennyit a betegség, a vész, a járvány.

A szerbeknél legnagyobb családi ünnep a pátrinus. E napon emlékeznek arra, amikor őseik felvették a kereszténységet. Minden családnak más és más napon van ez az ünnep. A családoknak van védőszentjük, amit ikon formában a lakásban őriznek. Az ünnep alkalmával a pap megszenteli a lakókat, a házat, az ikont. Ünnepi étek kerül az asztalra, mindenféle finomság.

Medina pecsétje

Kezdetben a választott bírónak volt döntő szava mindenben. Majd következett az írásbeliség elburjánzása, a dokumentumok hitelességének igazolására a pecsét.

Hitelét a lakosság elfogadta, elismerte. Kinek a rajta lévő írás, kinek a rajzolat volt a bizonyíték. Az olvasást és írást művelő embernek a körirat, míg a betűt hiányosan vagy egyáltalán nem ismerő többség előtt a rajzolat, a pecsétkép volt kizárólagosan jelentős.

Itt látták lerajzolva a falura jellemző fő foglalatosság szimbolikus megjelenítését. Medinán ez csak a földműveléssel kapcsolatos lehetett, mégpedig az eke! Valóban nem is ekevas az, amit a rajzolat mutat, hanem az előtte lévő, a földet elővágó, hasító csoroszlya, a jobb átfordítás érdekében.

Ami az utókornak megmaradt: kör alakú, 2,8 cm-es átmérőjű fém pecsét. A rajzolatban állított csoroszlya, alatta vonalkázott rész, ami a szántást érzékeltetheti, míg a jobb és a bal oldalon kacskaringósan futó dísz feltételezhetően szőlőinda. Felette köriratot képezve a MEDINA szó!

Szükséges észrevenni a hibás írást! A vésnök az „N” betű képét fordított állásban jelenítette meg. Figyelmetlenségének róható fel a betűalak, vagy annak, hogy nem tudott olvasni, nem ismerte a betűket, s amit elé raktak, automatikusan másolta, utánozta, s mint bizonyítható, hibásan (ciril nyomtatott nagy I) Adódhatott még abból is, hogy a nagy erőt kívánó fém-vésési munkában felcserélte elfáradt kezét, s így az „jobban kézre állott”.

A falu pecsétjén évszám nincs, valószínűsíthető, hogy az 1700-as évek legvégén, az 1800-as évek legelején készülhetett, amikor a faluban már volt iskolai oktatás! (1765. augusztustól)

MEDINA NEVE

A falu neve egy nagy talány!

Nyelvészek is bizonytalankodnak, valami totó-lottó játékot játszanak, inkább játszottak, amikor ez a téma terítéken volt. Azt jelenti, hogy vagy bejön a találat, vagy sem! „Több is veszett Mohácsnál” - mondjuk olyankor, amikor a nagy semmit próbáljuk keresgélni.

Kiss Lajos Etimológiai szótárában az van, hogy a MEDÉ-ből származtatott többes számú, hímnemű név. De az is lehet, hogy az itt vezető helyet elfoglaló török főtiszt nevének is köze lehet MED (Medina) kialakulásához, s ennek megmaradásához.

A MED jelenthet mézet, méz édeset, vagy kiszáradni akaró, kiszáradt földet.

Mind a kettő elfogadható magyarázat lehetne, hiszen a törökök elől menekülő, vagy a törökökkel együtt bevonuló szerbek mindennapi étkezésében előkelő helyet foglalt el a méz, valamint a Sár (Sárvíz, Nádor-csatorna, Kis-kanális) váratlan áradásával bőségesen szolgáltatott alkalmat, hogy a lakosság vágyakozva figyelje a víz levonulását, a rét, a művelt föld kiszáradását.

Csánky Dezső nyelvész 1906-ban azt írja: „…a helynevek nagy részének alapja egyszerű személynév, akinek a lakott hely kialakulásában döntő szerepe volt.”

Betrényi-Gyapai: Magyarország történetében van egy megjegyzés, ami azt mondja, hogy az 1000 években alkalmazott törvények szerint a szegények elnevezése „in” is lehetett.

Ha ebből a távlatból nézzük, a falu neve így alakulhatott ki:

MED: Többszörösen összetett (szerb) szó első tagja, amit a mindennapi beszédben így használtak, megtartottak.

IN: A földműveléssel foglalkozó, papságnak adózó paraszt neve.

A: A többszörösen összetett szó ejtését megkönnyítő hang, ami a köztudatban megmaradt.

MED+IN+A
MEDINA

A mi Halmunk

Itt volt/van Medina legmagasabb pontja, ahonnan a régiek szabad szemmel, tiszta időben három megyébe átláthattak.

Ma már nincs a „mi Halmunk", az 1986-ban elkezdett első radar-állomás építésekor széttúrták.

A történet pedig az 1526-os mohácsi csatavesztéssel kezdődött, amikor a törökök 1541-43 tájékán fennhatóságuk alá vonták a települést. Nem úgy jött ez a több százezres sereg, hogy néhány hetet, hónapot fog eltölteni ebben a bujaságban, hanem a gyönyörű területet így is öröklétnek, új hazának képzelte.

Amint egy jó pasához illett, igyekezett azonnal kapcsolatot teremteni a közeli-távoli csapatokkal, létrehozni a szükséges hírcsatornákat. Igaz, a csauszok (hírvivők) mindig kéznél voltak, de sem lovas, sem a ló nem volt biztonságban a még mindig védekező, bujkáló lakosság miatt.

Ahol most a lokátor áll, a környezethez képest sík terület. Sem hegy, domb, kiemelkedés, gyűrődés, vetődés fel nem fedezhető! Ekkor született meg a pasai parancs: dombot kell építeni! S itt ütötte fel sátrát, vette szemügyre a közelebbi és távolabbi vidéket, s füstjelekkel, fényjelekkel indult a híradás. Annak idején a törökök „Kilátó-hegynek" nevezték, mert három megyére lehetett látni.

Az alábbi idézet nem töröktől való, hanem a medinai História Domus tartalmazza, amit 1829-ben, a falu hiteles jegyzője, Kelemen Lajos küldött Egyed Antal katolikus plébános-esperesnek egy 21 kérdésből álló felmérésre adandó válaszként, a török kivonulást (1686) követően 143 évvel. A történet érdekessége abban áll, hogy a falu lakóinak emlékezetében még annyira tisztán élt a kilátóhegy, a Halom históriája. Az emlékezés még azt is tudni véli, hogy a Halmot a katonák földdel megrakott turbánjaikkal hordták össze, és még a mai napig is meg van az a hely, ahonnan a föld hiányzik, a „Pákozdi-völgy".

Az idézet így szól: „Helységünknek Medina neve csak onnan látszatik lenni, minthogy bizonyos, hogy a mohácsi ütközet üdejében úgymint a tizenhatodik századnak elején, a máig is Kilátóhegynek tájékán a medinai pasa seregével tanyázott légyen, ezen hegynek formája is mutattya, hogy emberek által tsináltatott, melynek tetejében mint mondatik a basának a sátora állott, melynek kerülete 167 lépés, s ezen dombot díszítse egy mellette lévő nagy szilfa, mely domb és a szilfa három megyébe látszatósak és kilátó-hegynek neveztetik."

A medinai História nem más, mint valami falutörténet. Az 1700-as évek végétől íródott, amikor a faluban megindult az iskolai oktatás, az írásbeliség, és a jegyző után bő két évtized múlva református papot is tarthatott a falu. Voltak, akik szépen, szabatosan feljegyezték az akkor fontosnak tartott eseményeket, voltak, akik egyáltalán nem, vagy amolyan macska karapás formában, s a néhány száz esztendő múltával olvashatatlan.

A „Halomról" készült fotó 1970 nyarán lett fényképezve.

A kiadványt összeállította Konrád László Egyed Antal díjas helytörténész